

P. Anton Puntigam SJ (1859.–1926.)

Uz prijevod autobiografije

*Ivan Šestak** — *Ivica Musa***

Uvod

Anton Puntigam bio je među prvim austrijskim isusovcima koji su došli u Bosnu i Hercegovinu na poziv vrhbosanskoga nadbiskupa sluge Božjega Josipa Stadlera (1843.–1918.) i započeli rad na odgoju i obrazovanju bosansko–hercegovачke mladeži u novootvorenom sjemeništu i gimnaziji u Travniku, a potom i u odgoju i obrazovanju dijecezanskoga klera u Sarajevu na novouspostavljenoj Vrhbosanskoj bogosloviji (Miklobušec, 2007, 189–211). Austrijski su se isusovci, baš kao i svi članovi reda iz ostalih zemalja Austro–Ugarske Monarhije, odlikovali neobičnom gorljivošću za “Božju stvar” te su zadužili katoličke vjernike u Bosni i Hercegovini. Dapače, dolazili su sa spremnošću za mučeništvo (Korade, 1993, 91). Kardinal Puljić s pravom je istaknuo: »P. Puntigam cijeli je svoj svećenički i redovnički život posvetio apostolatu odgoja hrvatske katoličke mladeži. Iz toga apostolata nicali su heroji vjere koju su zasvjedočili svojom vjernošću Isusu, Crkvi i svom hrvatskom narodu« (Puljić, 2020, VIII). To, upravo izrečeno o patru Puntigamu, vrijedi i za sve isusovce iz tadašnje Austro–Ugarske Monarhije, kojima Hrvati neizmjereno mnogo duguju, kako na vjerskom tako općenito i na kulturnom području.

U nastavku se donose najvažniji podatci iz Puntigamova života koji se odnose na njegovu isusovačku formaciju i povjerene mu apostolate, te se ističu brojne zasluge kojima je zadužio hrvatski narod i Crkvu.

* Prof. dr. sc. Ivan Šestak, Sveučilište u Zagrebu Fakultet filozofije i religijskih znanosti. Adresa: Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2088-9041>. E-adresa: ivan.sestak@ffrz.unizg.hr

Ovaj prevedeni i neznatno izmijenjeni rad, prvotno je objavljen na njemačkom jeziku kao popratni tekst u hrvatskom prijevodu autobiografije p. A. Puntigama: Anton Puntigam SJ, *Kako me je Bog vodio. Doživljaji i sjećanja*, (preveo i priredio: Ivan Šestak), Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu — Hrvatski povijesni institut u Beču — Nadbiskupsko sjemenište „Petar Barbarić“ — Travnik: Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 2023, 341–353.

** Doc. dr. sc. Ivica Musa, Sveučilište u Zagrebu Fakultet filozofije i religijskih znanosti. Adresa: Jordanovac 110, 10000 Zagreb, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7941-0103>. E-adresa: musa@ffrz.unizg.hr

1. *Životne postaje patra Antona Puntigama*

Anton Puntigam rođen je 15. svibnja 1859. u Salzachu (Štajerska) u Austriji. Pohadao je gimnaziju u Biskupskom sjemeništu u Grazu. U novicijat Družbe Isusove u mjestu Sankt Andrä stupio je 13. rujna 1879. godine. U Bratislavi je od 1883. do 1886. studirao filozofiju, a potom je poslan na četverogodišnju pedagošku praksu (isusovački tzv. “magisterij”) u sjemenište i gimnaziju u Travnik. Razdoblje od godine 1886. do 1890. ujedno je prvi Puntigamov boravak u Bosni. Teologiju je zatim studirao u Innsbrucku od 1890. do 1894. godine. U međuvremenu je godine 1893. zaređen za svećenika.

Nakon dovršene isusovačke formacije, tzv. “treće probacije” u Wien–Lainzu (1894.–1895.) poglavari su ga poslali na njegov drugi boravak u Bosnu, i to ponovno u Travnik, gdje je tijekom trinaest godina (1895.–1908.) obnašao službu generalnoga prefekta i odgojitelja gimnazijalaca i sjemeništara. Bio je odgojitelj i današnjemu časnomu sluzi Božjemu Petru Barbariću (1874.–1897.). Valja istaknuti da je Puntigam već ubrzo nakon Petrove smrti pripremio za tisak njegovu biografiju utirući time put otvaranju postupka za proglašenjem blaženim!

Nakon jednogodišnjega boravka u Beču (1908.–1909.) Puntigam je godine 1910. po treći put otišao u Bosnu, taj put u Sarajevo, gdje je na bogosloviji radio razne poslove sve do 1918., kada je ujesen na zamolbu poglavara zbog osobne sigurnosti i sigurnosti isusovačke zajednice otišao u Beč. Dakle, pater Anton Puntigam živio je i radio u Bosni i Hercegovini 27 godina!

Od siječanja do srpnja 1919. godine boravio je Puntigam u Splitu prateći razvoj političke situacije u novonastaloj političkoj tvorevini, odvažujući naravno mogućnost ponovnoga povratka u Bosnu. U Splitu je bio kućni duhovnik, ispovjednik, pročelnik Marijine kongregacija nižih i viših razreda te upravitelj Oratorija sv. Josipa. Kao kateheta mladih, ali i od samih građana Splita, bio je neobično odbljubljen. Na vlastitu se je zamolbu međutim vratio u Austriju godine 1920. te je živio i dalje neumorno radio u kući profesora u devetom “Bezirku” u Beču. Preminuo je u bolnici Hartmannspital na glasu svetosti 4. rujna 1926. godine (Innerkofler, 1934). Pokopan je na Centralnom Bečkom groblju.

2. *Puntigamovo djelovanje u Bosni i njegove zasluge*

2.1. *Svestrana djelatnost u Travničkom sjemeništu i gimnaziji*

Puntigam je prvi put došao u Travnik nakon završenoga trogodišnjega studija filozofije u Bratislavi godine 1886. te je tu ostao sve do 1890. obnašajući službu prefekta, odnosno odgojitelja đaka, a uz to je poučavao gramatiku i matematiku.

Za vrijeme svojega drugoga boravka u Travniku od 1895. do 1908. razvio je pater Puntigam svestranu djelatnost. Bio je generalni prefekt zadužen za sveukupni odgoj sjemeništara, potom je bio predstojnik Marijine kongregacije i ispovjednik. U gimnaziji je poučavao njemački, latinski, zemljopis, povijest, hrvatski, kaligrafiju i matematiku. Unutar isusovačke zajednice bio je pak kućni savjetnik,

osobno je nastojao što više upoznati hrvatsku povijest te je i pisao. Tako je godine 1906. objavio u časopisu *Nachrichten* prvi prikaz spisateljske djelatnosti profesora Sarajevske bogoslovije, koji su objavljivali popularne i stručne radove u različitim hrvatskim, slovenskim i austrijskim časopisima, te knjige duhovnoga, filozofskoga, teološkoga, pravnoga i povijesnoga sadržaja (Puntigam, 1906, 83–87).

Dolazak u Bosnu za pripadnike europske kulture i načina života uistinu je bio misionarski napor usporediv s misijskim radom na udaljenim kontinentima. Stanovnici Bosne i Hercegovine, po svjedočenju samoga patra Puntigama, su prostodušni i jednostavni ljudi, željni naučiti nešto novo, no istodobno oprezni i dugo nepovjerljivi, što reflektira skrajnje loše iskustvo s vlašću i institucijama iz otomanskih vremena. Isusovci su odlično zamijetili da je najvažnije formirati domaću duhovnu i intelektualnu elitu koja će usvojiti prihvatljive europske vrijednosti te ih entuzijazmom obnovitelja narodnoga identiteta prenositi na ostale društvene slojeve kojima ostaju bliski po podrijetlu i osobnom iskustvu. Većina polaznika gimnazije u Travniku doslovno su bili pastiri, koji su ostavili ovce i krave te počeli učiti latinski, njemački, matematiku i ostale školske predmete, te za nekoliko godina nisu zaostajali za učenicima austrijskih, čeških ili mađarskih gimnazija. Takva je preobrazba potvrda dobre odgojne koncepcije pridošlih isusovaca, koja je tražila velika odricanja, upornost i prije svega ljubav prema toj djeci i narodu kojemu pripadaju. Čitatelj će ove autobiografije imati prigodu susresti se s autentičnim svjedočenjem istinske ljubavi prema hrvatskim katolicima, ali i ostalim učenicima iz pera oca Puntigama, koji nimalo nije žalio što je najbolje godine života ostavio u Bosni, dapače doživljavao je to posebnom milošću svojega redovničkog poslanja.

2.2. *Anton Puntigam i sluga Božji Petar Barbarić*

Puntigam je nesumnjivo imao velike zasluge u pružanju svjedočanstva o uzornom životu sjemeništara Petra Barbarića. Kao što je poznato, Petar Barbarić došao je u sjemenište u Travnik koncem kolovoza 1889. godine. Lijepo je napredovao na intelektualnom i duhovnom planu. U višim razredima gimnazije dozrijevaio je u odluci da postane isusovac. Napala ga je međutim tuberkuloza, tada neizlječiva bolest, u kojoj je pokazivao primjer posvemašnjega kršćanskoga predanja volji Božjoj. Dva dana prije smrti položio je isusovačke zavjete. Generalni je prefekt pater Anton Puntigam na Veliki četvrtak 15. travnja 1897. stajao uz smrtnu postelju svojega uzornoga sjemeništara, ali i redovničkoga subrata, kojemu su tada bile 23 godine. Petar je svoju ljubav prema Bogu posvjedočio poljupcem raspela što mu ga je Puntigam pružio. Pri punoj svijesti molio je čine kajanja, ufanja, ljubavi te razne kratke molitve. Izdahnuo je s riječju “Isuse!” na usnama.

Ubrzo nakon Petrove smrti Puntigam je dovršio i tiskao njegov životopis naslova *Petar Barbarić, hrvatski uzor–mladić* (Puntigam, 1900). U njemu je zapisao: »Ja ne mogu Petra Barbarića proglasiti svetim. Ali toliko mogu reći sasvim iskreno da si ne mogu predstaviti kako mladić može vjernije Bogu služiti i bolje na smrt se pripremiti nego li je to Barbarić učinio. I zato se ne bih čudio ako bi

jednom bio proglašen svetim.« Bila je to prva biografija o Petru Barbariću na hrvatskom jeziku. Puntigam ju je napisao s namjerom da i drugi mladići, osobito sjemeništarcari, upoznaju i slijede Petra kao svoj uzor. Životopis je već sljedeće godine preveden na njemački jezik (Puntigam, 1901). Životopis je preveden i na češki, talijanski, mađarski i slovenski! Godine 1910. doživio je i drugo njemačko izdanje. Životopis je na njemačkom čitao i posljednji austrijski car i ugarsko–hrvatski kralj Karlo IV., kojega je u Rimu 3. listopada 2004. papa Ivan Pavao II. proglasio blaženim. Pater Vanino priredio je godine 1937. Puntigamov životopis Petra Barbarića u proširenom izdanju (Puntigam i Vanino, 1937).

Nema sumnje da je pater Puntigam svojim djelovanjem pridonio otvaranju postupka beatifikacije Petra Barbarića. Njegovi su posmrtni ostatci godine 1935. preneseni s travničkoga groblja Bojne u tamošnju sjemenišnu crkvu. Narod je počeo dolaziti i moliti se na grobu. Zabilježena su mnoga uslišanja. Postupak za beatifikaciju započeo je 1939. u Sarajevu, a potom je godine 1943. nastavljen u Rimu. Kongregacija za kauze svetaca objavila je 2015., po odobrenju pape Franje, dekret o herojskom stupnju Petrovih kreposti, a sada se još traži samo čudo pa da se otvori put za beatifikaciju. Petar Barbarić sada je časnii sluga Božji.

Pater Puntigam hrvatskoj je mladeži, osobito sjemeništarcima, pred oči stavio uzoran život mladića Petra Barbarića kojega valja nasljedovati. To je isto želio učiniti i za svećenike prikupivši gradivo o svetom životu domaćega svećenika Andrije Jagatića, ali to ipak nije dospio staviti u knjigu.¹ No, zato je uspio napisati i objaviti prvi tiskani životopis prvoga sarajevskoga nadbiskupa Josipa Stadlera, i to samo godinu dana nakon njegove smrti. Životopis je pod naslovom *Der selige Hingang des großen Erzbischofs von Sarajevo Dr. Josef Stadler* tiskan u Beču 1919. godine.

3. Djelovanje u Sarajevu

3.1. Rad u Marijnim kongregacijama i dobrotvorne inicijative

Treći Puntigamov boravak u Bosni povezan je s njegovim radom na Vrhbosanskoj bogosloviji u Sarajevu, gdje je djelovao od 1910. do 1918. godine. U prostorijama te visokoškolske ustanove, koju su isusovci i vodili te bili profesori, bila su vodstva tipičnih isusovačkih apostolata, primjerice raznih Marijinih kongregacija i društava s pobožnom, ali i kulturnom usmjerenošću. Prostorije bogoslovije bile su mjesta nastanka znanstvene djelatnosti isusovaca. Tu je naime pater Miroslov Vanino pokrenuo časopis *Život* (1919.) te kasnije i časopis *Vrela i prinosi* (1932.). Osim toga, iz bogoslovije su isusovci redovito ekskurirali te providirali okolne župe te održavali pučke misije diljem Bosne i Hercegovine.

I sam je Puntigam osnovao i vodio više Marijinih kongregacija. Osnovao je također karitativno djelo *Stol sv. Ante*, koje je desetljećima pomagalo školovanje

1 To se gradivo nalazi u Puntigamovoj ostavštini smještenoj u Arhivu Hrvatske pokrajine Družbe Isusove u Zagrebu, Jordanovac 110.

siromašnih daka i šegrta (Korade, 1993, 96). Potaknut karitativnim razlozima pokrenuo je godine 1910. časopis *Stimmen aus Bosnien* (od 1918. *Balkanstimmen!*), pomoću kojega je od dobrotvora iz čitave Monarhije namicao sredstva za ublažavanje krajnjega materijalnoga siromaštva hrvatskih katolika u Bosni (Pinsker, 1983, 335). Bio je stoga nazvan *Bettler für die Bosniaken*.

3.2. Posveta hrvatske mladeži Srcu Isusovu

Pater Puntigam bio je i idejni začetnik i organizator posvete hrvatske mladeži Srcu Isusovu 1900. godine. Kako je došao na tu ideju? Poticaj je pripisao Duhu Svetomu! O tom saznajemo iz njegove autobiografije: »Jednoga dana uputio sam se na kor sjemenišne kapele te prije nego sam kleknuo, došla mi je ova misao: Čitava se hrvatska mladež ove godine mora svečano posvetiti Božanskom Srcu Isusovu te Svetom Ocu u Rim odnijeti jedan album s njihovim imenima te jedno zlatno srce kao znak ljubavi. Za manje od pola minute bio mi je jasan čitav plan, i to onako kako se on kasnije i zbiljski ostvario.«

Za pripremu posvete mladeži Srcu Isusovu Puntigam je sastavio jednu poticajnu brošuricu pod naslovom *Slavlje hrvatske omladine na osvitku novoga vijeka*. Brošura je za manje od tri mjeseca u nakladi od 50.000 primjeraka bila razaslana po čitavom hrvatskom nacionalnom korpusu! Svečanosti posvete uz veoma veliko oduševljenje organizirale su se po župama. Tada se je 160 tisuća mladića i djevojaka posvetilo Srcu Isusovu! Puntigam je potaknuo tadašnjega devetnaestogodišnjega sjemeništarca Petra Pericu (1881.–1944.), kasnijega isusovca i mučenika ubijenoga na otočiću Daksi kraj Dubrovnika (1944.), da za tu zgodu posvete mladeži Srcu Isusovu ispjeva prigodnu pjesmu. Ovaj je to i učinio. Pjesma nosi naslov *Do nebesa nek se ori!* Ona je također objavljena u brošuri. I ta se pjesma diljem hrvatskoga nacionalnoga korpusa već 120 godina pjeva na liturgijskim bogoslužjima, osobito u svečanim prigodama! Te je godine u Rim hodočastilo 700 Hrvata, među kojima i mnogi mladi koji su bili u organizaciji posvete, da sv. ocu Lavu XIII. izraze svoju vjernost. U znak zahvalnosti predadoše mu album uvezan u bijelu kožu te zlatno srce u kojem je bilo “duhovno cvijeće”: molitve, žrtve i dobre želje.

O cjelokupnoj proslavi posvete objavio je pater Puntigam već 1901. godine opširnu (236 stranica!) spomen–knjigu naslova *Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i budnica*. Ona je pretiskom ponovno objavljena 2020. u izdanju Bazilike Srca Isusova u Zagrebu.

3.3. Proslava dogme o Bezgrešnom začecu Blažene Djevice Marije

Godine 1904. slavila se je diljem katoličkoga svijeta pedeseta obljetnica proglašenja dogme o Bezgrješnom začecu Blažene Djevice Marije. Ta je vjerska istina naime bila proglašena 1854. godine. Pater Puntigam i za tu je prigodu napisao knjižnicu naslova *Jubilej Bezgrješne Djevice i hrvatska omladina*. U samoj Sjemenišnoj crkvi u Travniku organizirao je vrlo svečano posvećenje tamošnje mladeži Bezgrešnoj. Te je godine također organizirano hodočašće u Rim. Tom su prigo-

dom hrvatski hodočasnici uručili na dar Sv. Ocu srebrni ljiljan. Petar Perica, tada već isusovac, za tu je obljetnicu ispjevao pjesmu *Zdravo Djevo*, koja je također svim srcem prihvaćena u našem narodu, a pjeva se u osobito svečanim zgodama ili na velikim skupovima.

4. Zagovornik federalnoga preustroja Monarhije i prijatelj carske obitelji Habsburgovaca

Pater Puntigam bio je bliski prijatelj carske obitelji. Budući da je veoma dobro poznao povijest Bosne, kao i tadašnje prilike u njoj (Puntigam, 1909), bio je i savjetnikom prijestolonasljednika Franza Ferdinanda. U svojoj autobiografiji izričito piše da se nije bavio politikom. Svi autori ipak rado spominju da je Puntigam imao idealnu viziju jedne obitelji naroda utemeljene na kršćanskim zasadama te je time zasigurno imao utjecaj na prijestolonasljednika, koji se je bavio idejom federativnoga uređenja Monarhije (Pinsker, 1983, 335).

Ideja federalizacije inače je imala nekoliko inačica, a najrealističniji, ali i politički najvažniji bio je koncept trijalizma, po kojem je uz austrijski i ugarski dio trebalo organizirati i treći koji bi se mogao nazvati “hrvatski”, koji bi okupljao zemlje od Slovenije do Bosne i Hercegovine i Boke uključno, sa Zagrebom kao glavnim gradom. Politička žurnost takvoga projekta sastojala se je u izgradnji povjerenja slavenskih naroda iz navedenih zemalja u perspektivi života u Monarhiji, što bi radikalno oslabilo avanturističke i antipovijesne projekte jugoslavenstva koji su južnoslavenskim narodima nudili lažna obećanja o boljitku i napretku unutar neke nove političke “narodne” tvorevine izvan, nekima mrske, Monarhije. Povijest je izrekla pravorijek o takvim iluzijama odnoseći nebrojene žrtve i svakovrsna stradanja na svim stranama. P. Puntigam tu je postupao ne kao političar, nego kao vrsni poznavatelj života i duha naroda kojega je upoznao iznutra, prateći Hrvate od rane mladenačke dobi kao njihov odgajatelj, ali radeći također s mladeži i odraslima i starijim žiteljima Bosne, katolicima a indirektno i ostalima. Imao je prigodu zamijetiti da je želja tih ljudi postići viši kulturni stupanj, osloboditi se opterećujućega nasljedstva osmanskih vremena te živjeti u zajednici europskih naroda. Takvoj jednoj zajednici, koja bi garantirala nacionalna prava, vraćajući Hrvatima državotvornost, Hrvati bi podarili dodatnu odanost, koja je i u vremenima krize povjerenja u Monarhiju bila uzorna, kao što su u predvečerje raspada Monarhije pokazali hrvatski vojnici i časnici (Fejtö, 1993, 15). U kontekstu ove autobiografije važno je istaknuti da je ta ideja išla u pravcu afirmiranja malih naroda i njihovih kultura te nije u sebi imala ništa osvajačko ni politikantsko. Uostalom, pater Puntigam, kao Austrijanac, tim je stavom pokazao velikodušnost, jer nije ostao na poziciji interesa najmoćnijega (svoje) naroda u Monarhiji, nego je tražio najpravednije rješenje za sve, u skladu s temeljnim ljudskim i uzvišenim kršćanskim vrijednostima koje su nadahnjivale njegov život i djelovanje u Bosni i Hercegovini.

Nakon atentata na prijestolonasljednika Franju Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju, kojega je počinio član tajne organizacije Mlada Bosna Gavrilo Princip 28. lipnja 1914., pater Puntigam unesrećenomu je bračnomu paru u rezidenciji Konak podijelio bolesničko pomazanje. Taj nemili događaj, kao što je poznato, doveo je do izbijanja Prvoga svjetskoga rata i propasti Austro–Ugarske Monarhije.

5. Puntigamovo djelovanje nakon povratka u Beč

Kao što je to bilo gore rečeno, pater Puntigam vratio se je u Beč godine 1920. nastavljajući i dalje marljivo raditi. Oduševio se je idejom sjedinjenja kršćanskih crkava te je bio uvjeren da put do toga cilja vodi preko Presvete Euharistije. Stoga je već iste godine osnovao *Eucharistischer Völkerbund* (“Euharistijski savez naroda”) te istoimeni časopis s dodatkom: *Der Eucharistische Völkerbund — Organ des Eucharistischen Völkerbundes im Hl. Geist für die Einigung der Christenheit*, koji je izlazio u nakladi od oko 10.000 primjeraka te je imao pretplatnike po čitavoj Europi, Africi i Sjevernoj Americi! Donosio je plodove brojnim povratcima Katoličkoj crkvi.

Osim toga, u Beču je u dva izdanja (1924. i 1925.) tiskano njegovo djelo za mladež naslova *Durch die Stürme der Jugend*. Gradivo za nj pripremio je još za svojega kraćega boravka u Splitu, gdje je također radio poglavito kao kateheta mladih. Vrijednost toga djela prepoznao je svećenik, inače istaknuti hrvatski književnik i publicist, Fran Binički te ga je godine 1937. preveo na hrvatski jezik pod naslovom *Kroz oluje mladosti*.

Čitavoga života pater Puntigam bio je čovjek vjernosti, spremnosti na služnje, zahvalnosti, poniznosti i pobožnosti. Osobito je štovao sv. Josipa i sv. Malu Tereziju (Innerkofler, 1932, 30–32). Posljednjih je godina života češće pobolijevao i bio u bolnici. Pri svojem posljednjem boravku u bolnici, naslućujući konac ovozemaljskoga života, zamolio je časne sestre da mu pozovu svećenika koji mu je podijelio sakramente umirućih. Svi zajedno potom su tiho otpjevali *Maria, Dich lieben ist allzeit mein Sinn* (“Mariju ljubiti uvijek mi je želja”), a potom i *Tebe Boga hvalimo*. Kod treće strofe ovoga uzvišenoga himna pater Anton Puntigam je preminuo. Bilo je to 4. rujna 1926., u 68. godini života i 48. redovništva u Družbi Isusovoj.

Nakon smrti patra Puntigama nalazimo više napisa o njegovu životu i djelovanju koji redom ističu njegovu gorljivu misionarsku djelatnost, kao i neumorni apostolat mladeži. Američki isusovac L. A. Nicoll godine 1970. obranio je na Bečkom Sveučilištu doktorsku disertaciju o Puntigamovu djelovanju u Bosni pod naslovom *Anton Puntigam SJ: Leben und Wirken eines Jesuiten in Bosnien* („Anton Puntigam DI: Život i djelovanje jednoga isusovca u Bosni”) (Nicoll, 1970).

Zaključne misli

U Bosnu i Hercegovinu su isusovci došli 1881. godine uspostavom tamošnje redovite crkvene uprave, a na poziv prvoga vrhbosanskoga nadbiskupa Josipa Stadlera, te započeli raditi u malom sjemeništu i gimnaziji u Travniku, a potom i u Vrhbosanskoj bogosloviji, na samim početcima u Travniku, a potom u Sarajevu. Odgoj domaćega klera i katoličke mladeži bio je dakle njihova prva zadaća. Među prvim isusovcima bio je i Anton Puntigam, koji je kao mladi “magister” nakon trogodišnjega studija filozofije u Bratislavi godine 1886. došao u Travnik te u Bosni sveukupno proživio 27 godina.

Autobiografija Antuna Puntigama, dostupna sada i u hrvatskom prijevodu, iznosi na svjetlo dana svećenika redovnika Družbe Isusove posve predana svomjemu poslanju, onoga koji izgara za “Božju stvar”! Svoj je rad u zemlji netom oslobođenoj osmanlijske vlasti smatrao misionarskim. U skladu s karizmom svojega reda, učio je ne samo jezik zemlje i naroda gdje živi, nego i njegovu povijest, nastojao upoznati njegove običaje te tako ući u njegov duhovni sklop, odnosno mentalitet kako bi mu na što prikladniji način mogao posredovati evanđeosku poruku.

No Puntigam je prije svega gajio simpatiju i volio narod s kojim je radio. To se vidi i tada kada je pisao o njegovim manama, primjerice o groznoj psovci! Ta ljubav prema bosanskim katolicima izbija na svim stranicama njegove autobiografije. Ona dapače ne ostaje na riječima, nego se utjelovljuje u konkretna djela ljubavi, primjerice u namicanje znatne materijalne pomoći od pobožnih ljudi iz čitave Monarhije kako bi se poglavito pomoglo školovanje mladih ljudi koji su budućnost svake zemlje.

Patru Puntigamu kao svećeniku na srcu je naravno bila vjersko–duhovna izgradnja naroda, osobito mladih, gorljiva želja da rastu u ljubavi prema Bogu. Među takva nastojanja, između mnogih, valja svakako ubrojiti njegovo stavljanje za uzor kandidatima za svećeništvu, kao i mladeži, Petra Barbarića, mladića koji je preminuo na glasu svetosti. Puntigam je naime dobro znao da narod, pogotovo u duhovnom životu, ne može bez uzora! Zatim je tu i njegovo zauzimanje u pripremi posvete hrvatske mladeži Srcu Isusovu (1900.) i Bezgrešnoj (1904.). Odjeci tih njegovih nastojanja odzvanjaju i danas u pjesmama koje Hrvati tako rado pjevaju: *Do nebesa nek se ori* i *Zdravo Djevo!*

Prijevod ove autobiografije tek je mali znak zahvalnosti za velika djela koja je našem narodu učinio austrijski isusovac pater Anton Puntigam.

Literatura

Fejtő, François (1993). *Requiem pour un empire défunt. Histoire de la destruction de l'Autriche–Hongrie*. Paris: Éditions du Seuil.

Innerkofler, Adolf (1934). P. Anton Puntigam S.J., ein Apostel der Jugend. U Adolf Innerkofler, *Drei Wiener Priester, dahingeschieden im Ruf der Heiligkeit: Kurze Lebensbilder*. Wien: Fahne Mariens.

- Korade, Mijo (1993). Djelovanje hrvatskih isusovaca u Vrhbosanskoj bogosloviji. U Pero Sudar et al. (ur.), *Vrhbosanska katolička bogoslovija (1890–1990): Zbornik radova znanstvenoga simpozija održanog u Sarajevu 3. i 4. srpnja 1991. prigodom obilježavanja stote obljetnice postojanja Bogoslovije* (str. 91–100). Sarajevo: Vrhbosanska visoka teološka škola.
- Miklobušec, Valentin (2007). *Isusovci i hrvatski narod IV: Drugi dolazak isusovac u Hrvatsku*. Zagreb: Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove.
- Nagy, Božidar (2020). Predgovor izdavača pretisku knjige o Posveti. U Božidar Nagy (ur.), *Anton Puntigam, SJ: Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i Budnica: Zagreb, 1901., 238 str.: Dokumenti o Posveti hrvatske mladeži Srcu Isusovu 22. lipnja 1900.* (str. IX–XII). Zagreb: Bazilika Srca Isusova.
- Nagy, Božidar (2020). Anton Puntigam, SJ: 1859.–1926.: Idejni začetnik Posvete hrvatske mladeži Srcu Isusovu. U Božidar Nagy (ur.), *Anton Puntigam, SJ: Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i Budnica: Zagreb, 1901., 238 str.: Dokumenti o Posveti hrvatske mladeži Srcu Isusovu 22. lipnja 1900.* (str. XIII–XIV). Zagreb: Bazilika Srca Isusova.
- Nicoll, Leo Ashley (1970). *Anton Puntigam SJ: Leben und Wirken eines Jesuiten in Bosnien*. Wien. (Kopija ove disertacije nalazi se u nacionalnoj i sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu pod signaturom II — 43.035).
- Pinsker, A. (1983). Puntigam P. Anton. U *Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950: VIII. Band: Pet–Raz* (str. 335–336). Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Puljić, Vinko (2020). Predgovor kardinala Vinka Puljića. U Anton Puntigam, *Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i Budnica: Zagreb, 1901., 238 str.: Dokumenti o Posveti hrvatske mladeži Srcu Isusovu 22. lipnja 1900.* (str. VII–VIII). Zagreb: Bazilika Srca Isusova.
- Puntigam, Anton (1900). *Petar Barbarić, hrvatski uzor–mladić*. Zagreb: s. l.
- Puntigam, Anton (1900). *Slavje hrvatske omladine na osvitku novoga vijeka g. 1900*. Zagreb: Tisak Antuna Scholza.
- Puntigam, Anton (1901). *Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i Budnica*. Zagreb: Tisak i naklada Antuna Scholza. Šfaksimilni pretisak: Božidar Nagy (ur.), *Anton Puntigam, SJ: Hrvatska omladina pod zastavom Srca Isusova: Spomenica i Budnica: Zagreb, 1901., 238 str.: Dokumenti o Posveti hrvatske mladeži Srcu Isusovu 22. lipnja 1900.* (str. XIII–XIV). Zagreb: Bazilika Srca Isusova, 2020.Ć
- Puntigam, Anton (1901). *Peter Barbarić, ein Jüngling nach dem Herzen Gottes*. Innsbruck: Rauch Verlag.
- Puntigam, Anton (1904). *Jubilej Bezgrješne Djevice i hrvatska omladina*. Zagreb: Tisak Antuna Scholza.
- Puntigam, Anton (1906). Allgemeines zur literarischen Tätigkeit unserer Paters in Bosnien. *Nachrichten der österreichisch–ungarischen Provinz der Gesellschaft Jesu*, 3, str. 83–87.
- Puntigam, Anton (1909). *Unsere Zukunft in Bosnien*. Graz: Kommission Styria Verlag.
- Puntigam, Anton (1919). *Der selige Hingang des großen Erzbischofs von Sarajevo Dr. Josef Stadler*. Wien: s. l.
- Puntigam, Anton (1924). *Durch die Stürme der Jugend*. Wien: Eucharistischer Völkerbund. (²1925.)
- Puntigam, Anton (2006). *Petar Barbarić uzor–mladić*. Zagreb: Glas Koncila.
- Puntigam, Anton; Vanino, Miroslav (1937). *Petar Barbarić 1874–1897*. Zagreb: s. l.